

ЗМІСТ

ПРЕССЛУЖБА МОН УКРАЇНИ ІНФОРМУЄ	3
ВІЗИТНА КАРТКА	
Наталія Ніколаєнко. Наукова бібліотека Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: сторінки історії та сучасність	7
СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ	
Олексій Нестуля, Світлана Нестуля. Досвід упровадження мобільного навчання студентів університету під час вивчення дисципліни “Основи лідерства”	20
СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА	
Олександра Губіна, Олена Політова. Шляхи реформування установи мистецької освітньої галузі на прикладі Муніципального закладу вищої освіти “Київська академія мистецтв”	33
Сергій Виткалов, Володимир Виткалов. Художня освіта напередодні нового навчального року	44
Наталія Свиридюк. Презентаційна діяльність Полтавського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України	50
ЗАПРОШУЄМО ДО ДИСКУСІЇ	
Костянтин Корсак, Юрій Корсак, Лариса Ляшенко, Анатолій Похресник. Римський клуб та інші досягнення наших попередників у боротьбі з глобальними колапсами: критичний аналіз.....	60
Володимир Бутенко. Формування естетичної свідомості студентської молоді у закладах вищої освіти	78
НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА	
Лариса Семеновська, Людмила Савенко. Підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти: реалізація наукових підходів	85

Зміст. Продовження

Олена Рутковська. Планування й організація самостійної позаурочної роботи школярів із трудового навчання.....	94
Вища освіта і наука: огляд періодичних видань	102
Contents	127

Головний редактор — К.М. Левківський

Редакційна колегія: К.С. Абдієв (Казахстан); В.П. Андрущенко; В.Д. Базилевич; В.І. Бондар; Л.В. Губерський; Т.-Л. Деордіца; Р.О. Додонов; М.Б. Євтух; Т.О. Коломоєць; А.Є. Конверський; В.Г. Кремень; А.І. Кузьмінський; В.І. Кушерець; І.Ф. Надольний; І.Ф. Прокопенко; В.Я. Тацій; О.Л. Шевнюк; В.С. Щербина

Над випуском працювали: В.П. Розумний, Л.В. Кирпич, Ю.М. Слуцька — відповідальний секретар, С.А. Михайлова, Л.С. Кулешова, О.С. Кузуб, І.А. Олійник

На першій сторінці обкладинки — співробітники та відвідувачі Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.

Індекс журналу в каталозі передплатних видань України: 21876

Журнал “Вища школа” внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з педагогіки (Постанова президії ВАК України від 22.12.2010 № 1-05/8) та філософії (Постанова президії ВАК України від 01.07.2010 № 1-05/5) на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво КВ № 12864-1748ПР від 27.06.2007. Усі права застережено. Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції. Редакція не обов'язково поділяє думку автора. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та іншої інформації несуть автори публікацій. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодавець.

Журнал поширюється лише за передплатою. Авторський примірник можна придбати у книгарні “Абзац”, тел.: (044) 581-15-68, попередньо його замовивши.

Адреса редакції: 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.

Тел.: (044) 272-42-91; **факс:** (044) 234-23-36.

E-mail: slutska@society.kiev.ua **http://www.znannia.com.ua**

Видавець — Видавництво “Знання”, 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3596 від 05.10.2009 р.

Підписано до друку 25.09.2020. Формат 70x100 1/16.

Папір офс. № 1. Друк офс. Гарнітура Academy.

Ум. друк. арк. 11,2. Обл.-вид. арк. 11,2. Наклад 450 пр. Зам. №

© “Вища школа”, 2020

УДК 378.1:7.011

**Сергій
Виткалов**

Професор кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, доктор культурології

**Володимир
Виткалов**

Завідувач кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук, професор

ХУДОЖНЯ ОСВІТА НАПЕРЕДОДНІ НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Акцентується увага на епідемічній ситуації, що склалася у сучасному світі, та стані художньої освіти. У зв'язку з цим змінюються функціональні можливості українських митців. Окреслені вимоги до здобувачів освіти та педагогів, наголошується на необхідності змінюватися кожному. Підкреслюється важливість мотиваційного чинника у будь-якій сфері, зокрема в освітньому процесі. Представлена практика діяльності іноземних митців у питанні формування культурного середовища і здобуття в подальшому вищих рівнів освіти та її важливості для подальшого виробництва нового культурного продукту.

Ключові слова: *художня освіта, організаційно-культурна діяльність, вища школа, культурне середовище, художній простір, особистість.*

Те, що сучасний світ увійшов у нову фазу свого розвитку, вже не викликає сумніву. У цьому світі ситуація з COVID-19 змінила безліч параметрів сучасного руху, навіть форми комунікації між людьми. Торкнулася вона й сучасної освіти, яка сьогодні є чи не найвразливішою сферою культурного простору як за організаційно-фінансовими показниками, так і за станом її кадрового корпусу, його соціальною активністю та бажанням продовжувати

зміни в галузі за наявного стану речей. Складною ця ситуація є і в художній освіті, яка також через згадані вище обставини переживає не кращі часи, зважаючи й на кількість та якість студентства, відсутність конкурентного культурного середовища в навчальному закладі, перспективи працевлаштування. Тож все це змушує по-новому поглянути на роль митця, педагога у цьому процесі та просторі.

Не лише досвід, а й життєві обставини, глобалізація і її складова — інформатизація, широкі міжкультурні контакти змушують українського митця і взагалі творчу людину опановувати чимало не типових для неї речей, зокрема основи менеджменту й маркетингу, PR-технологій, брати на себе функції організатора численних імпрез, активно позиціонувати себе в культурному просторі з метою ознайомлення потенційної публіки з власною художньою системою, а часто й брати участь у заходах, спрямованих на формування чи підвищення рівня культури цієї аудиторії. І лише у такий спосіб можливо сформувати, виховати належний художній смак відвідувачів наших органних, концертних, виставкових зал, театрів чи інших форм (місць) репрезентації художньої ініціативи автора, а відтак і розширити цю потенційну аудиторію.

Утім, саме таким шляхом уже чимало років йдуть західноєвропейські (чи, ширше б сказати, іноземні) митці, починаючи свою кар'єру на професійній сцені із просвітницьких кроків у школах, коледжах або з екранів чи шпальт ЗМІ, стаючи важливим ланцюжком загальної системи формування духовної культури населення. Одним словом, зі спілкування з найбільшою дитячою чи молодіжною аудиторією, відволікаючи її від бездумного сидіння за комп'ютером та поступово формуючи у неї новий ціннісний ряд. І саме вона згодом має стати потенційним відвідувачем їхніх концертних програм чи споживачем інших форм культурного продукту *особистості*.

Саме там, на початковому етапі зародження основ духовності, митці розкривають багатство художнього світу, прищеплюють молодому поколінню розуміння складної стилістики художніх напрямів і формотворення, ведуть широку популяризаторську, а почасти, й пропагандистську діяльність, спрямовану на усвідомлення та розуміння основ мистецтва і його національної складової, а згодом і на прищеплення високого смаку, глибокої орієнтації у сучасній художній практиці. Водночас художня практика митця поступово, з кожним роком розширює власні межі, поглиблюючись у формі чи мові вислову, приходить усвідомлення того, що класика — це не лише культурна спадщина XV чи XIX ст., а й серйозна, потужна художня практика сьогодення, втілена в експериментальній симфонічній чи хоровій музиці у найрізноманітніших її формах — від симфонічного оркестру до фольк-року чи численних івент-презентацій¹ із широким застосуванням інформаційно-комунікаційних техно-

¹ Антіпіна І.О. Хоровий перформанс як новий напрям у сучасному культурному просторі / І.О. Антіпіна // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. — Вип. 33. — Рівне : РДГУ, 2019. — С. 60—66.

логій, Інтернету, перформенсів, театру та ще безлічі того, що виходить за межі лише поп-музики, якою перенасичений вітчизняний культурний ринок з його одноманітністю форм та засобів виразності (хоча світловий та звуковий супровід цих концертів, як і загальна режисура, демонструють досить високий професійний рівень). Така практика має спиратися на ґрунтовну художню підготовку, що ґрунтується на сучасній інтелектуальній чи класичній літературі, східній філософії чи психології, античній спадщині, святково-обрядовому комплексі чи теології. І цей культурний ряд також розширюється з кожним новим митцем з оригінальним типом мислення, який виходить на авансцену історії і пропонує свій погляд на мистецтво чи його локальний контент, зовсім не відкидаючи інші виміри, наявність яких дає йому лише добру нагоду позиціонувати себе у нових формах, поступово розширюючи їх межі.

Одним словом, слід бути готовим до занурення в інтелектуальний простір символу, а для цього потрібно мати глибокий і різноспрямований запас *інформації*. Адже лише за таких обставин можуть відкритися глибини творчості, розуміння стилістики, міфу, сутності художнього вислову тощо, а таке поняття, як мультикультуралізм стане підставою для подальшого *творчого* спілкування. І тоді залучена до цього простору чи процесу молодь, яка виховується чи сприймає сучасний світ виключно крізь ігровий сегмент, зрозуміє сутність і необхідність навчання у новій українській школі чи закладі вищої освіти на будь-якій його освітній програмі чи спеціальності.

Але й ця школа, і ці заклади вищої освіти, тобто педагогічний корпус, який їх представляє, повинні бути готовими до зустрічі з такою молодою людиною, її потребами, запитами, ціннісними орієнтаціями, чи, обмежуючи перелік альтернатив, — інакшістю. І все це передбачає значну інтелектуальну працю над освітньо-професійними програмами чи силабусами, методичним забезпеченням навчального процесу та його технологічною складовою, втіленими вже у зовсім інших організаційних формах, над оновленням культурного контенту...

Може саме тому іноземні виконавці, принаймні значна їх частина, які відвідали з гастрольними програмами м. Рівне упродовж останніх п'яти років, художньо розфарбувавши регіональний культурний простір², незалежно від виду їхньої художньої творчості, через 5-10 чи навіть 15 років знову повертаються до спеціальної освіти, яку фрагментарно здобувають у різних країнах на різних освітньо-кваліфікаційних програмах, маючи вже достатньо поважний, чи принаймні такий, що виходить за межі віку типового українського чи європейського середньостатистичного студента художнього ЗВО, віковий ценз. Однак їхньою перевагою у цьому процесі є потужна мотиваційна складова, що визначає, мабуть, усе у професіональному житті людини і робить процес навчання осмисленим, а тому й ефективним.

² Виткалов С.В. Європейський культурний досвід на регіональній сцені: роздуми після чергового концерту / С.В. Виткалов // Волинь. — 2020. — 14 лют.

Саме тому у них не виникає особливих проблем із вивченням іноземної мови чи звичаїв країни майбутнього навчання, спілкування, або форм творчості чи її тамтешньої репрезентації. І це переконливо підтверджує поки що невеличка, однак цілком реальна група навіть місцевої художньої інтелігенції, що долучається до цього європейського (лише в сенсі інакшого, він може бути й в Азії чи США) простору через виставкову діяльність, виконання окремих художніх замовлень чи стажування.

А все це засвідчує цікавий феномен: освіта знову, уже на іншому технологічному рівні, повертається до своєї первинної “спеціалізації”, як це було ще у XIII—XVI ст., коли Париж став центром загальної художньої освіти, а Рим чи Болонья — відповідно архітектурної, образотворчої або музичної. Щось подібне у той самий час відбувалося й у сфері правничих наук чи математики в інших культурних центрах. І відомі згодом постаті здобували “мозаїчну” освіту³ (теорію якої сформулював європейський філософ А. Моль) у Франції чи Італії, Німеччині чи Польщі. Причому їхнє навчання відбувалося не у традиційних сьогодні формах лекційно-практичних занять (вони б не змогли це зробити у такій кількості), а через споглядання, спілкування з майстрами найвищого гатунку, прилучення до античної культурної спадщини чи творчих здобутків країни свого перебування.

За таким принципом функціонують і досі Академії мистецтв у Кракові й Загребі чи Літературний інститут у Москві, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури у Києві та Національна академія мистецтв у Львові, що діють, оминаючи політико-ідеологічні стандарти чи стереотипи, які в даному випадку виконують функції відомого прокрустового ложа у мистецтві. Адже принцип організації системи здобуття художньої інформації і організаційно-культурного досвіду залишається завжди тотожним.

І тоді зникає потреба у наявності численних форм контролю: звичайних чи електронних журналів, перевірок викладачів чи представників деканату, листів батькам (від безвихідної ситуації, що склалася з явкою на сесію), і ще безліч того, що не сприяє акумуляції інформації, її фільтрації, тобто ретельному відбору та засвоєнню і продукуванню вже нової, яскравої культурної синергії, яка виливається чи втілюється в уже якісно іншу художню форму.

Але все згадане вище має сформувати й новий тип педагога, своєрідного митця-філософа, який у культурній практиці нашої держави ще з часів Київської Русі мислився як той, хто здатен навчити, а не лише людини з відповідними дипломами та безліччю почесних відзнак. Усе це має привести й до формування яскравих художніх шкіл, які очолить той, хто *знає*, чого він *хоче*, і *може* запропонувати всім бажаним. Головне — щоб вони могли з цим впоратися чи ефективно розпорядитися.

³ Моль А. Социодинамика культуры / пер. с франц., вступ. статья, ред. и прим. Б.В. Бирюкова. — 3-е. изд. — Москва : Изд-во ЛКИ, 2008. — 416 с.

А відтак, усе відбуватиметься за принципом, який сформулював понад дві сотні років тому національний філософ Григорій Сковорода “...когда трудное станет не нужным, а нужное — не трудным”. Мабуть, так і повинен будуватися освітній процес та простір.

Поза сумнівом, така освіта має змінити власну траєкторію, бути локальною і спрямовуватися не на широкий загал, а на невеличку групу тих, *хто хоче мати або вже має* власне слово у мистецтві чи конкретизованій культурній практиці.

Зважаючи на те, що молоде покоління у переважній більшості не схильне до сприйняття мистецтва в інтелектуальній його формі, тобто тому виді, що виходить за межі лише популярної легкої форми, чимало колишніх виконавців, керівників художніх колективів зрозуміли важливість просвітницького елемента, тобто ознайомлення з мовою мистецтва, його символічним рядом, одним словом, стимулювання молодшої людини до опанування мови художнього вислову митця. Адже справжнє сучасне професійне мистецтво взагалі не можна сприймати без належної фахової підготовки і слухового досвіду. Свідченням цього є абонементські філармонійні програми, спрямовані на дітей; подібні речі культивує й сучасний театр, музей, нові форми приміщень якого сьогодні виходять за межі традиційного сприйняття цієї структури, та інші установи культури, тобто та інфраструктура культури, чії керівники намагаються залишитися на провідних позиціях сучасного життя і бути у проводі культурного простору.

До речі, щось подібне відбувається й у сучасній вищій школі: причина невисокої активності на різних формах занять полягає саме у відсутності відповідного багажу знань, досвіду спілкування, основ аргументації з предмета розмови на занятті та інших фахових речей, без яких діалог “комунікатор — реципієнт”, тобто композитор — виконавець — слухач чи режисер-постановник — глядач, заземлюючи розмову на предметі нашого аналізу, не відбувається.

На це впливає й відсутність культурного досвіду у сприйнятті надзвичайно складної знакової системи сучасного художнього вислову, яким користуються не лише видатні постаті сучасності, до яких можна віднести, навіть довільно їх добираючи, В. Сильвестрова, Є. Станковича, М. Скорика, Л. Дичко, В. Антонюка чи А. Шенберга.

Але так було завжди. Творцем історії в її розмаїтті виявів є виключно *особистість* і формувати (точніше б сказати, впливати на формування, адже сформувати певний культурний стандарт неможливо в принципі) її сьогодні цілком реально, більш того — навіть конче потрібно. А вже вона буде поступово консолідувати власне культурне середовище, яке також діятиме (будемо сподіватися на це, оскільки алгоритм будь-якого вмотивованого руху є майже завжди прогнозованим) за аналогічним принципом. Тож майбутній результат того вартує.

Список використаних джерел:

1. Антіпіна І.О. Хоровий перформанс як новий напрям у сучасному культурному просторі / І.О. Антіпіна // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. — Вип. 33. — Рівне : РДГУ, 2019. — С. 60—66.
2. Виткалов С.В. Європейський культурний досвід на регіональній сцені: роздуми після чергового концерту / С.В. Виткалов // Волинь. — 2020. — 14 лют.
3. Моль А. Социодинамика культуры / пер. с франц., вступ. стаття, ред. и прим. Б.В. Бирюкова. — 3-е. изд. — Москва : Изд-во ЛКИ, 2008. — 416 с.

Надійшла до редакції 17.08.2020

Sergiy Vytkalov, Volodymyr Vytkalov. Art Education before the New Year

Emphasis is placed on the epidemic situation in the modern world and the state of art education. Changing the functionality of Ukrainian artists is emphasized. The requirements for students and teachers are outlined and the need to change for everyone is emphasized. The importance of the motivational factor in any field and educational process in particular is emphasized; the practice of foreign artists in the formation of cultural environment and gaining further higher levels of education, its importance for the further production of a new cultural product is given.

Key words: art education, organizational and cultural activity, high school, cultural environment, artistic space, personality.